

Հրանտ Մաթևոսյան

Կապույտ աստղերով սպիտակ ձին

Կապույտ աստղերով սպիտակ ձիու, և առհասարակ Իգնատի տնտեսության պատմությունն սկսվում է 1953 թ. օգոստոսյան պլենումով. թույլատրվեց պահել երկու կով, մի քանի խոզ, մի երկու ոչխար: Նաև ձի: Թույլատրվեց՝ նշանակում է ձեռք բերվեց երկու կով և սպասում՝ չե՞ն թույլատրի երեքը, նաև չորսը, հին երկու ոչխարը գառներ տվեցին, գառները ոչխարներ դարձան, և ոչխարների թիվը ձգտեց հասնել տասի: Թույլատրվեց՝ նշանակում է դռանը դողռաց մի բոլուկ խոզ: Ձի նույնպես ունեցավ: Կարգին տնտեսություն: Ձին որ՝ հիանալի ապրանք էր: Եվ առհասարակ ձին հիանալի ապրանք է, թեկուզ ամենաքոստոր լինի:

Հետո շրջկենտրոնում հարմար գտան, որ Աթան և Ահնիձոր գյուղերը միացվեն Ստեփան Շահումյանի անվան մեկ սովխոզի մեջ: Գյուղում իմացան այդ մասին:

Սովխոզն է լավ թե կոլխոզը: Չէ, գիտենք, որ երկուսն էլ լավ են, բայց դրանցից ո՞րն է լավ: Այնտեղ, Արարատյան դաշտում, մի սովխոզ կա, շատ լավ են ապրում: Ապա հայտնաբերեցին, որ այնտեղ, Արարատյան դաշտում, լավ ապրող մի կոլխոզ էլ կա: Դե այնտեղ, Արարատյան դաշտում, բոլորն էլ լավ են ապրում, ամեն տուն սեփական մեքենա ունի: Հը՞, սովխոզն է լավ, թե կոլխոզը:

Մի երկու տարի հարցուփորձ էին անում, դատում, վճռում, վճռածը դեն նետում, նորից դատում և՛

Սովխոզն է լավ, թե կոլխոզը:

Շրջկենտրոնից եկան հասարակական ժողովի՝ սովխոցացման օրակարգով:
«Չգիտենք, մեկ է, ուզում է սովխոց լինի, ուզում է կոլխոց: Ինչ ուզում եք արեք,
մեկ է, մեկ, մեզ համար մեկ է»:

Մե՛կ է: Ո՞վ է համաձայն: Համաձայ՛ն: Չկա՞: Դե՞մ: Չկա՛: Ձեռնպահ՞: Բոլո՞րդ
եք ձեռնպահ:

Չէ, դե ձեռնպահ չենք, ուղղակի... հա-հա-հա...

Ստեղծվեց սովխոց: Թույլատրվում է երեք ոչխար, մի կով: Մնացածը՝ դալոյ...
Հա՛վն էլ: Հա՛վը. մի՛ կատակեք: Իսկ ձի՞ն: Ձին լուրջ էր: Թողեցին դիրեկտորի
հայեցողությանը: Իսկ դիրեկտորը հայեցողություն չունեք, գցեց սովխոցների
վարչության վրա: Այնտեղ մի՛շտ և անպայման ունեն հայեցողություն. Կտրե՛լ:

«Կտրել» մի տեսակ՝ կտրել ամեն օր հինգ-վեց կիլոմետր ճամփա՝ աշխատանքի
և իրիկունները ոտքերը քարշ տալ նույն հինգ-վեց կիլոմետրը: «Կտրել» շատ է
անլուրջ: Լո՛ւրջ ձի՞ն: Ձի՞ն... ախ, գրողը տանի ձիուն. մասնավորն
ընդհանրապես կապիտալիզմ է ծնում... ձի՞ն... չգիտե՛նք: Թողեցին դիրեկցիային:
Սա թույլատրեց, պայմանով՝ պետք է արոտավճար տալ ամիսը հարյուր ռուբլի:
Ամեն տուն մի ձի ուներ, ծախեց, մթերեց: Էժա՛ն, դեն ածին:

Իգնատը կապույտ աստղիկներով սպիտակ գամբիկը տարավ Քարինջ: Այո՛,
հենց նույն Քարինջը, որ գիտեք Սարյանի նկարից՝ «Քարինջը Թումանյանի
լեռներում»: Տվեց երկու ոչխարի: Ձիուն շոյելով գնաց, ոչխարներին հայեցելով
եկավ: Մտահոգ գնաց, լաց լինելով եկավ՝ բոլորովին չմտածելով, որ լացում է ոչ
տիպական, ուշացած լացով:

Մի գիշեր, այդ ամիսուկես անց էր, կապույտ աստղիկներով գամբիկը դուրսը
զգույշ խրխնջաց, կամաց դոփեց գետինը՝ իմաց տալով, որ ինքը եկել է: Իգնատը
դուրս եկավ: Փաթաթվեց պարանոցին: Խա՛լլու ջան... Քարաղ դրեց առաջը,
զրն-մեց մեջքը: Տրորվածք կար: Խա՛լլու ջան... Էն էշը ձի պահելն ինչ գիտի... Էլ
չես գնա, Խա՛լլու ջան... Ու սպիտակեղենով, մրսելով, մոլորված կանգնեց ձիու
կողքին:

Ձին ծնելու էր, ցավի վրա էր փախել: Տերեկը բարձրացավ սարերը, որտեղ մանր խրխինջով տրտինգ էր տվել որպես քուռակ, որտեղ բեղմնավորվել էր: Մի օր անց՝ ծնեց մի սիրուն քուռակ, ճակատն սպիտակ, ոտքերից մեկն սպիտակ, խուլուշխուլուշ ականջներով և գվարթ խրխինջով, ասես... արծաթե մանրադրամ էր թափում:

Իգնատը գյուղամիջից հեռախոսով քարնջեցուն հայտնեց, որ ձին սարերում է, էլ չի տա, թող գա ոչխարները տանի: Քարնջեցին պատասխանեց բավական հին և բավական գրեհիկ խոսքով.

Կնիկս կտամ, ձին չեմ տա:

Եվ խոսքի տերն էր: Եկավ տարավ: Ինչքան խնդրեց, չգիջց:

Խաթրդ շատ է, բայց ձին չեմ տա:

Ձին չէր գնում, ետ-ետ էր նայում, խրխնջում: Իգնատը նորից լցվեց:

Հետո Իգնատը ոչխարներից մեկը տվեց մի էշ առավ, սովորական մի էշ, երկար ականջներով ու երկար գոռոցով, որ դմբդմբում է կանոնավոր հաճախականությամբ: Բայց տեսեք, թե ինչ ավանակային վիճակի մեջ էր ընկել խեղճ էշը. երկար ականջների համար՝ ծեծ, գոռոցների ժամանակ բերանը փակելու փորձ և ծեծ՝ գոռոցի համար առանձին, ձախողման համար առանձին: Քարի գլխին ծեծ անգգույշ գնալու համար, ծեծից ձորը գլորվել ձորում ծեծ՝ գլորվելու համար, ծեծ նրա համար, որ գլորվելուց կաղին է տալիս:

Եվ ծեծ, երբ տերը հիշում էր, որ կապույտ աստղիկներով սպիտակ ձին ետ նայելով, դեպի սարերը խրխնջալով գնաց:

Հետո հաշտվեց.

Վատ էշ չի, սարից խոտը բարձեմ, մի անգամ թոշ ասեմ, մեկ էլ դռանը կկանգնի... Լավ էշ է... էշը լավ ապրանք է...